

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemanje za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemanje pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (insertate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 17. aprila 1896.

Politiški oddelek.

Boj proti sedanjemu vladnemu sistemu.

Sedanji vladni sistem je vsega kriv, da Slovenci ne dobimo narodne enakopravnosti, zato pa moramo vse sile napeti, da le vržemo sedanji sistem. To je geslo nekaterih teoretičnih slovenskih politikov. Mnenje, da je sedanji vladni sistem kriv vsi mizeriji v Avstriji, je deloma resnično. Dualizem je oslabil slovanske narode s tem, da jih je razcepil. Z odpravo dualizma bi pa vendar še ne bilo vse doseženo. Po našem mnenju se bi tudi pod dualizmom dalo pravičnejše in boljše vladati. Nemško gospodstvo v naši državi ni navezano na dualizem, temveč na krivične volilne rede. Kdo ve, če bi z dualizmom ti krivični volilni redi tudi izginili. Kriva pa ni le napačna razdelitev volilnih okrajev, temveč tudi predprave nekatereh stanov.

Slovani smo v avstrijski državni polovici v veliki večini, v državnem zboru pa smo v manjšini in vedno navezani na pomoč neslovanskih strank, to bi se pa ne malo spremenilo, da se le volilni redi spremenijo. Grof Taaffe je s svojo volilno reformo hotel le nekoliko razširiti volilno pravico, že je bil Nemce prijel silen strah. Združili so se proti njemu konservativni in liberalni Nemci, da ga vržejo. Dobro so vedeli, če Taaffejeva volilna reforma obvelja, da bode nemškemu gospodstvu za zmirom konec.

Če pa vržemo sedanji vladni sistem, še ni gotovo, da se s tem za nas Slovence kaj položaj izboljša, verjetno je celo, da se shujša. To bi se zgodilo najbrž, ako se obnovi češko državno pravo, ali če se sploh pobotajo Nemci in Čehi. Zgodilo bi se nam tako, kot se je Slovakom, Srbom, Rusinom in Rumunom na Ogerskem, ko so se pobotali Madjari in Hrvatje.

Nekateri politiki trdijo, da češko državno pravo nikakor ne nasprotuje zjedinenju slovenskih dežel v jedno skupno upravno celoto. Na videz pač ne, kajti če

se na severu uredi državne razmere na zgodovinskem stališču, še ni rečeno, da bi se ne mogle na jugu po narodnostnih.

Če pa stvar dobro preudarimo, je pa to popolnoma neverjetno. Nemci gotovo ne bodo odstopili na severu nekaj svojih rojakov češki državi, ako na jugu ne bi upali toliko pridobiti na vplivu, kolikor ga na severu izgube. Posebno je pa neverjetno, da bi dovolili v urejenju političnih razmer na jugu popolnoma na drugi način, kakor na severu, ko bi jim to bilo čelo v škodo. Od Čehov pa tacega samozatajevanja ne moremo zahtevati, da bi v odločilnem trenutku vse zastavili za nas, ko bi videli, da se jim ponuja izpolnjenje njih želja. Hrvatje se vsaj niso nič spomnili na slovanske narodnosti na Ogerskem, ko so se pogajali z Madjari. Vsaj še dr. Ferjančičevega predloga Čehi niso podpirali, da se ne zamerijo vladi, ki je jim prijaznejša, da si bi ta predlog bil jim samim v korist. Če je resnica, da tega niso storili zaradi Poljakov, ki bi tudi ne bili za ta predlog glasovali, ne vemo. Ker pa v Galiciji v vnanjem poslovanju že sedaj z Rusini uradi močno občujejo v rusinščini, se nam ne zdi verjetno.

Pa recimo, da so Čehi zares taki naši prijatelji, da bi nas ne zapustili, vprašati se moramo; če je jim sploh mogoče se za nas potegniti. Če se toliko upirajo že proti vsemu, kar bi le bilo količkaj podobno razdelitvi Češke, potem se pač ne morejo potegovati, da se naj druge kronovine razdele. To bi bilo tako nedosledno, da bi se jim vse smejati moralo.

Bilo bi jedino mogoče, da se potegnejo zato, da se združijo v jedno celoto Štajerska, Kranjska, Koroška in Primorska. Vprašanje je pa, če bi nam bilo s tem kaj pomagano. V tej skupini bi imeli Nemci v zvezi z Italijani večino. Na konservativne Nemce se baš preveč tudi zanašati ne smemo, vsaj smo videli, kako so štajerski konservativci cincali, ko se je šlo za slovensko gimnazijo. Pa recimo, da bi tudi iz političnih ozirov nas podpirali. Večina nam s tem še nikakor ni v skupnem zastopu zagotovljena. Vprašanje je, če bi se dali ob preosnovi dr-

žavne politične uprave pomesti vsi dosedanji politični privilegiji. Verjetno ni, ker bi češki veleposestniki na vso moč branili svoje predprave, nemški pa tudi. Proti njih volji bi pa bilo težavno uvesti dualizem. Če pa ostanejo sedanji volilni redi, ali se na njih mesto postavi kaj podobnega, bi v tej deželni skupini Nemci in Italijani imeli ogromno večino. Vsaj še sedaj v Istri vladajo Italijani, da si so v manjšini, v Šleziji pa Nemci, da si tudi nimajo večine v deželi. Pa tudi ko bi se upeľjal najpravičnejši volilni red, bi imeli težavo, kajti Nemci in Italijani so premožnejši in imajo zatorej večji vpliv nego Slovenci. Da premožnejši sloji močno vplivajo na volitve, to vidimo v vseh evropskih državah, tudi v tistih, ki imajo občno volilno pravico.

Tudi se ne ve, če bi mogli prenesti v premenjene razmere član XIX. sedanje ustave, ki je nam jedino varstvo naše narodnosti. Če se tudi ta član ne izvaja, kakor se bi moral, vendar je že nam mnogo koristil. Skoro vse, kar smo pridobili poslednjih petindvajset let, imamo se temu članu zahvaliti.

Zato pa mi mislimo, da mi nimamo povoda se vedno zaganjati v sedanji sistem. Hoditi bode nam treba po drugih potih, ako hočemo priti do narodnih pravic. Volilna reforma se v kratkem nekoliko razširi, in s tem se razmere v državnem zboru malo premene. To razširjenje volilne pravice je pa še le začetek. Treba bode nam siliti, da za sedanjo volilno reformo pride druga obširnejša. Prihodnji državni zbor bode za take zahteve dostopnejši od sedanjega, ker bode v njem več demokratičnih življev. Bolj če se bomo bližali pravemu narodnemu zastopu, to je občni volilni pravici, tembolj se bode pokazal slovanski značaj naše države.

Federalistične težnje se pri občni volilni pravici utegnejo malo umakniti, a novi centralizem ne bode več nemški centralizem, temveč bode imel tudi zmisel za narodno enakopravnost. Na drugi strani pa moramo pri vsaki priložnosti siliti, da se faktilno izvede član XIX. avstrijskih osnovnih državnih zakonov.

To je po našem mnenju jedina pot, ki nas more privesti do enakopravnosti. Vse tisto pisarjenje o narodni avtonomiji, o tem, kako se spravi narodna avtonomija v soglasje z zgodovinskim pravom, so le lepe sanjarije, ki pa nimajo nobenega upanja do uresničenja, ker se ne opirajo na faktilno obstoječe razmere. Politik mora računati s strogo realnimi razmerami. To vidimo tudi pri Čehih. Jedva je prišla nova vlada, hitro so razsodnejši mej njimi jo zasukali na druga pota. Herold, Engel in mnogi drugi so že nastopili popolnoma pot oportunitizma, kakor ga je v svojem času hodil dr. Rieger s svojimi somišljeniki v Pragi, in dosegel češko vseučilišče in več drugih drobtin, kakor so se ob svojem času norčevali iz Mladočehov, katere drobtine so pa bile velike važnosti za češki narod. Vedno ne kaže butati ob sistem, kajti vsaka politika tudi ne vodi vselej do cilja.

Pisava slovenskih imen.

Interpelacija poslanca Višnikarja in tovarišev na Nj. ekselencijo g. ministerskega predsednika kot vodjo notranjega ministerstva, grofa Badenija.

Kakor javni listi poročajo, je poslal c. kr. okrajni glavar celovski, baron Mac Nevin dvema odbornikoma hranilnice in pošojilnice v Glinjah sledeči odlök:

„Po cesarskem ukazu od 20. malega travna 1854, državna postava št. 96, se Vam zaukaže, da pišete svoje družinsko ime v pravem pravopisu, kakor je zapisano v maticah (krstnih knjigah) župnijskega urada v Glinjah, „Sablatſchan“ in ne kakor doslej napačno „Zablačan“ in „Sablačan“.

Če ne storite po tem ukazu, imate pričakovati strogo kazen.

C. kr. okrajno glavarstvo v Celovcu, 13. prosinca 1896.

C. kr. deželne vlade svetovalec:
baron Mac Nevin.“

Pred vsem opozarjamo na to, da sta brata Zablačan s tem imenom zapisana v imeniku c. kr. deželnega sodišča v Celovcu in zavoljo tega se ona dva kot zastopnika pošojilnice le na ta način smeta podpisavati.

Navedeni odlök ni le v zakonu, ne v dejanskih razmerah utemeljen, on tudi ne odgovarja nikaki potrebi, temveč kaže le očitno zagrizenost nasproti slovenskemu pravopisu, kakoršno bi vodja politične oblasti nikakor ne smel kazati.

Cesarski odlök od 20. malega travna 1854, št. 96 drž. zakona, je gotovo prav mnogo obsežen, a da spada sem tudi slovenski pravopis, kaj takega zamore le znani ponemčevalec baron Mac Nevin iznajti.

Ta ukaz (odlök) ne govori o izpremembi imen, ne o pravem ali napačnem pravopisu imen, marveč le o pisavi, ki je razžaljiva za urade. Če se pa baron Mac Nevin vendar na ta odlök sklicuje, potem moramo sklepati, da njega žali že v pravem pravopisu pisano slovensko ime ter da on to smatra že za demonstracijo. On ni poklican za to, odločevati, kako se ima kako ime pisati. Njegova trditev, da je pisava slovenskega imena „Sablatſchan“ prava, ona „Zablačan“ pa napačna, je neresnična.

Oficijelno pripoznani, od 1850. l. v državnem zakoniku in v deželnih zakonih navadni slovenski pravopis ne pozna črke „tsch“, ampak le črko „č“. Če bodo Nemci enkrat svoje črke sch (š) in tsch (č) z drugimi nadomestili, kar gotovo ni izključeno, potem bi morali po mnenju barona Mac Nevina sedaj rabljene črke sch in tsch v imenih nemških družin in krajev na večne čase neizpremenjene ostati, nasprotno pa bi se morali vsi č, š in ž iz slovanskih imen iztrebiti.

V našem slučaju se ne gre za kako izpremembo imena, ampak le za uporabo slovenskega pravopisa, katero pa hoče baron Mac Nevin kaznovati. „Zablačan“ ali „Sablatſchan“ ali „Sablazhan“, to je vse jedno; vse tri pisave značijo eno in isto ime in se jednako izgovarjajo.

Da hočejo naše obstoječe postave, ki se tičejo krstnih imen in priimkov, le resnične izpremembe imen, ne pa pravopis imen vravnati, to se vidi iz besedila in namena dotičnih postav.